

מבוא כללי:

ספרי "א.מת." (איוב, משלי ותהילים) הנמצאים בחלק השלישי והאחרון של התנ"ך (ב"כתובים"), מכונים "ספרות החוכמה" בגלל שהם (אך לא רק הם) דנים בעיקר בשאלות פילוסופיות הגדולות של החיים. ב"בעיית הגמול" (=מדוע צדיק רע לו ורשע טוב לו?? למה בכלל לחיות?? למה להביא ילדים לעולם???) (רק כי סבא עשה ילדים ואבא עשה ילדים אז גם אני צריך לעשות ילדים???)... המבט והמוקד הוא באדם (ולאו דווקא היהודי) ולא האל. לכן אלו ספרים **אוניברסאליים**.

21 מתוך 24 (כ"ד) הספרים בתנ"ך, משתדלים ומנסים **לחנך אותנו** באמצעות הדגמת מאות מקרים של "מידה כנגד מידה", **תפיסת צדק ותפיסת גמול של "שכר ועונש"**, כלומר, לאמונה כי מקור הטוב/רע בחיים – הוא – האדם עצמו! כלומר: התנהגותו! אם תעשה טוב יהיה טוב ואם תעשה רע/תחטא/תחטיא/תנספס את המטרות הנכונות – יהיה לך רע.

ספרים אלו יוצאים נגד תפיסות עולם אליולות/פילוסופיות שאומרות **שאינ צדק**, וכן ש"אין קשר בין גורל להתנהגות" או הפוך: "הכל מאכתוב" ואין מה לעשות – גם אם תעשה טוב וגם אם תעשה רע – "מה שמאכתוב מאכתוב"...

כמובן זה מאוד חינוכי לגדל אנשים לשאת באחריות למעשיהם, אבל, שבוחנים את המציאות, מגלים, שלא תמיד יש קשר בין המעשים שלך למצב שלך בחיים. **למרות הנחת היסוד/אכסיומה שה' הוא אל צדק**, באים ספרי האמ"ת וטורפים לנו את הקלפים ואומרים לנו שהמציאות יותר מורכבת מאשר "תעשה טוב/רע יהיה טוב/רע". יש צדיקים שרע להם (למשל, תלמיד שמגיע לכל השיעור עושה את כל שיעורי הבית מקשיב לא מפטפט מעולם ולבסוף נכשל במבחן ולעומתו תלמיד שמציק לכיתה, מבזבז לה את הזמן, מטריד את המורה בשאלות סרק, מאחר, ולבסוף מקבל ציון הכי גבוה בכיתה)... וכן בתחום העסקים/בריאות/זוגיות/וכו'. לכאורה זה לא **צודק** וספרי האמ"ת מנסים להציע תשובה שתסביר את בעיית הצדק בעולם. (איוב עצמו לזמן מה טוען שה' רשע).

ספויילר: מה הפתרון ל"בעיית הגמול"? איך יכול להיות ש"צדיק רע לו ורשע טוב לו"???

מצד אחד - ספר איוב אומר – **אין בכלל דבר כזה "רע" בעולם. הכל משמים ולטובה.** ("יסבל" זה לא מילה נרדפת למילה "רע") למעשה, ללא סבל, לא היינו מתקדמים לשום מקום בחיים. אם לא היה לנו רע לא הייתה לנו מוטיבציה לשנות כלום בעולם. אם לא היה לנו קר לא היינו ממצאים בגדים. לא היה לנו חם לא היינו ממצאים מזון. לא היה לנו כואב לא היינו ממצאים תרופות וכו' וכו'. לתלמידי פיזיקה: בלי "חיכוך" אין אפשרות למנוע לייצר "תנועה". בכביש חלק בלי חיכוך מאבדים שליטה או מפרפרים במקום...

מצד שני - ספר קהלת אומר **אין בכלל "טוב" בעולם. הכל "הבל"!!** (אפילו... לדעת חוכמה/לדעת מה שכתוב בקהלת)!... **לא לבגרות (רק ל"חיים"):** קהלת מוסיף הסבר נוסף "יתרון האור (הוא זנוקא) מהחושך" (אולם לצערי אין כאן מקום להרחיב. מי שמעוניין להרחיב אשמח שיפנה אלי בווטס-אפ / להיכנס לקבוצה שלי בפייסבוק "שיעור מונפ"ש")

סיפור מסגרת=פתיחה+סיום הספר. מהווה רקע לדיונים שבתוך הספר. הדיונים בנויים כמחזורים/סבבים של נאומים שנואם כל אחד מחברי איוב, איוב, ולבסוף גם ה'.

איוב א+ב+מ"ב ("סיפור המסגרת"):

פסוקים 1-5: מצג פתיחה אקספוזיציה (פרטים המהווים רמז לסיבוך/קונפליקט שיהיה בהמשך העלילה)	
1	אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עֵזֶר, אִיּוֹב שְׁמוֹ; וְהָיָה אִישׁ הָאִישׁ הַהוּא תָם וְיָשָׁר וְיָרָא אֱלֹהִים-- וְסָר מִרָע (=הוא לא רק נזהר לא לחטוא הוא גם עושה מעשים טובים)
2	וַיִּגְדְּלוּ לוֹ שִׁבְעָה בָנִים, וְשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת
3	וַיְהִי מִקְּנָהוּ שִׁבְעַת אֲלָפֵי צֹאן וְשִׁלְשַׁת אֲלָפֵי גְמָלִים, וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת בָּקָר וְיָהִי הָאִישׁ צֶמֶד בָּקָר וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֶתְוֹנוֹת, וַעֲבָדָהּ, רַבָּה מְאֹד וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא, גָּדוֹל מְקָל (עשיר יותר מכל) בְּנֵי קִדְּם (תושבי המזרח)
4	וְהָלְכוּ בָנָיו וַעֲשׂוּ מִשְׁתָּהּ, בֵּית אִישׁ יוֹמוֹ; וְשִׁלְחוּ, וְקָרְאוּ לְשִׁלְשַׁת אֶחָיוּתֵיהֶם, לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת, עִמָּהֶם
5	וַיְהִי כִּי הִקְיֵפוּ יָמֵי הַמִּשְׁתָּה וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב וַיִּקְדָּשׁם, וְהַשְׂפִּים בְּבִקְרֹו וְהִעֲלָה עֹלוֹת מִסַּפַּר בָּלָם-- כִּי אָמַר אִיּוֹב, אֲוִלִי חָטָאוּ בְּנֵי בִרְכִי אֱלֹהִים בְּלִבָּבָם; כִּכָּהֵן יַעֲשֶׂה אִיּוֹב, כָּל הַיָּמִים.
	<p>מדרש השם של איוב או מלשון "איוב" או מלשון (עלה ב) "אוב". המספר המקראי מצייר דמות תמה = מושלמת מבחינה דתית, עד כדי כך, שהיא נראית דמות דמיונית וחז"ל אומרים: "איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה". הסבר אחר מדוע לפי חז"ל איוב לא היה ולא נברא: כי לדעתם אם איוב לא היה אמור לסבול ולא יכול להיות שחוסר צדק זה קרה במציאות.</p> <p>3,7,10 אלו מספרים סמליים המבטאים שלמות. שלמות משפחתית.</p> <p>3, 5, 7, 10 אלו מספרים סמליים המבטאים שלמות. הפעם: שלמות כלכלית</p> <p>השוואה: לאלישע הנביא שהוצג כעשיר היו רק 12 צמדי בקר</p> <p>(כנראה בסוף עונת האסיר), במשך שבוע שלם (חג סוכות??), בכל יום התקיים המשתה בבית אחד משבעת האחים, ואל המשתה נהגו האחים להזמין גם את שלוש אחיותיהם (למרות שלהם אין קרקעות משלהן ואין להן מה לחגוג).</p> <p>כאשר הסתיימה תקופת המשתה (=הסבב בין 7 בתי האחים) נהג איוב לשלוח שליחים לבניו כדי להזמין אותם אליו להקרבת קרבנות איוב היה משכים מוקדם בבוקר ומקריב עולות לפי מספר ילדיו, משום שחש שאולי חטאו בניו (בהשפעת המשתה/ין/אלכוהול) במחשבה רעה על אלוהים = אולי קיללו אותו (=לזלזלו בו) בלבם/במחשבותיהם. שימו לב ל"תיקון הסופרים": היה כתוב "קללו אלוהים" ושינו ל"ברכו אלוהים" כזה היה מנהגו של איוב כל הזמן/כל השנים=הגזמה=הדגשת צדקותו של איוב.</p>

פסוקים 6-12: השטן מבקש לנסות את איוב, וה' מסכים

6	וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים (מלאכים), לְהִתְיַצֵּב עַל ה' (הגיעו לפניו); וַיָּבֹאוּ (על דעת עצמו) גַּם הַשָּׁטָן, בְּתוֹכָם וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, מֵאֵן תָּבֵא; וַיַּעַן מְשֻׁט בְּאָרֶץ, וַיְמַהֲלֵךְ בָּהּ	הפסוקים הבאים מתארים התרחשות בין אלוהים למלאכים, הדומה להתנהלות מלך עם יועציו ומשרתיו שהתרחשה באותו יום שהסתיים בו סבב המשתה, כלומר, היום בו הקריב איוב קורבנות כדי לטהר את בניו. שימו לב: השטן לא מוזמן לפגישה אך גם לא מגורש/לא נחסמת כניסתו.
7	וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, מֵאֵן תָּבֵא; וַיַּעַן מְשֻׁט בְּאָרֶץ, וַיְמַהֲלֵךְ בָּהּ	קושי דתי : מדוע ה' שאל את השטן מאין אתה בא? פתרון: לפתוח עימו בשיחה. מדרש השם של המילה "שטן" מלשון שוטטות. (לרוב, בתנ"ך "שטן" פירושו: אויב).
8	וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, הֲשִׁמַּתְ לָבֶן (חשבת) עַל עַבְדֵי אִיּוֹב: כִּי אֵין כְּמֹהוּ בְּאָרֶץ, אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מִכָּעַ	מי היה איוב? כאמור יש דעות בחז"ל שזה בכלל משל, אך יש דעות שאומרות שמדובר בדמות "ריאלית" (היסטורית). לאור הכינוי "עבדי" יש הטוענים שזה משה שנקרא עבדי. יש דעות שטוענות שזה היה אברהם (בגלל שמדובר על ארץ עוף) ויש דעות אחרות. בכל מקרה, ה' שואל את השטן שמת לב איזה צדיק מושלם איוב!! (ה' כאילו מעיר/מתלונן? שהשטן לא מדווח לו על דברים טובים לחילופין ה' גורם לו לחפש בכוח דברים רעים באיוב למרות שה' חושב שהוא מושלם..)
9	וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת ה', וַיֹּאמֶר: הַחֲנֹם, יְרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים?!	אמצעים ספורתיים : אין כמוהו = השוואה ניגודית. מילת שלילה . וכן, ריבוי כינויים .
10	הֲלֹא אֵת (אתה) שַׁכְתָּ בַעֲדָיו וּבַעֲד בֵיתוֹ ; מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרַכָּה , וּמִקְנֵהוּ כָרַץ בְּאָרֶץ וְאוֹלָם שִׁלַּח נָא יָדְךָ, וְגַע בְּכָל אֲשֶׁר לֹ--	הרי אתה מגן עליו , על משפחתו ; וגרמת לו שיצליח במעשיו, ושהמקנה שלו יתרבה מאוד
11	אֵם לֹא עַל פְּנֵיךָ, יִבְרַכְךָ	אבל אם תפגע ותקח כל מה שיש לו (ולא יהיה לו מה להפסיד) תראה שהוא יקלל אותך בפרצוף כלומר, יקלל אותך ללא כל בוושה. כלומר הוא לא צדיק אמיתי. הכל אינטרס.
12	וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, הֲנִה כָּל אֲשֶׁר לֹ בְיָדְךָ-- רַק אֲלֵיו, אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ; וַיֵּצֵא, הַשָּׁטָן, מֵעַם, פְּנֵי ה'	ה' מסכים לניסוי המדעי שמציע השטן. מאשר לו לפגוע בכל מה שיש לאיוב חוץ מבאיוב עצמו (כדי שישאר את מי לבחון בניסוי... והשטן יוצא מיד לדרכו (עם חיוך וצחוק שטני!...) הי הו הו האאאא....

פסוקים 13-19: אסונות באים על איוב, והוא מאבד את כל רכושו וילדיו

13	וַיְהִי, הַיּוֹם; וּבָנָיו וּבָנֹתָיו אֲכָלִים וְשִׁתִּים יַיִן, בְּבֵית אַחֲיָהֶם הַבְּכוֹר	הכל מתרחש עדיין באותו יום אחרון של הסבב
14	וַיִּמְלֹאךָ בָּא אֵל אִיּוֹב, וַיֹּאמֶר: הַבָּקָר הֵיוּ חֲרָשׁוֹת, וְהָאֲתֹנוֹת רְעוֹת עַל יְדֵיהֶם	הגיע שליח אל איוב ודיווח לו: - יודע/זוכר, שהשוורים והאתונות חרשו בשדות?!
15	וַתִּפֹּל שֶׁבַע וַתִּקְחֶם, וְאֵת הַנְּעָרִים הַכּוּ לְפִי חָרָב; וַאֲמַלְטָה רַק אֲנִי לְבַדִּי, לְהַגִּיד לָךְ	לפתע התנפלו עליהם שודדים שהיו בארץ ולקחו את כולם בשבי, הרגו את כל עבדיך ורק אני הצלחתי להימלט - כדי שיהיה מי שיספר לך
16	עוֹד זֶה מְדַבֵּר, וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר, אֵשׁ אֱלֹהִים נִפְלָה מִן הַשָּׁמַיִם, וַתִּבְעַר בְּצֹאן וּבִנְעָרִים וַתֹּאכְלֶם; וַאֲמַלְטָה רַק אֲנִי לְבַדִּי, לְהַגִּיד לָךְ	השליח עדיין לא סיים את דבריו, ושליח נוסף הגיע וסיפר: אש אלוהים (כמו מכת ברק משמים) שרפה את כל הצאן ואת כל העבדים המטפלים בצאן. ורק אני הצלחתי להימלט - כדי שיהיה מי שיספר לך
17	עוֹד זֶה מְדַבֵּר, וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר, כְּשִׂדִים שָׁמוּ שְׁלֹשָׁה רְאשִׁים וַיִּפְשְׁטוּ עַל הַגְּמָלִים וַיִּקְחוּם, וְאֵת הַנְּעָרִים הַכּוּ לְפִי חָרָב; וַאֲמַלְטָה רַק אֲנִי לְבַדִּי, לְהַגִּיד לָךְ	נוסחת הפתיחה יוצרת תחושת "חנק". שלא נותנים לנשום בין האסונות. הייתה התקפה של שודדים בארץ הכשדים (בבל); הם נחלקו לשלוש קבוצות, וכך השתלטו על כל עדר הגמלים, והצליחו ולהרוג את כל העבדים נוסחת הסיים : מדגישה שהעבד שנוטר נותר כדי לפגוע בו - לבשר לו - ולא כדי שישאר לו מעט רכוש אחרי האסון.
18	עוֹד זֶה מְדַבֵּר, וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר: בְּנִיךָ וּבָנוֹתֶיךָ אֲכָלִים וְשִׁתִּים יַיִן, בְּבֵית אַחֲיָהֶם הַבְּכוֹר	הכל מתרחש באותו יום סיום המשתה
19	וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוֹלָה בָּאָה מֵעֵבֶר הַמִּדְבָּר, וַיִּגַע בְּאָרְבַּע פְּנוֹת הַבַּיִת, וַיִּפֹּל עַל הַנְּעָרִים, וַיָּמוּתוּ; וַאֲמַלְטָה רַק אֲנִי לְבַדִּי, לְהַגִּיד לָךְ	ולפתע רוח מזרחית חזקה שנשבה בשמים מוטטה את הבית מכל צדדיו. כל יושבי הבית - כל 10 הילדים שלך - מתו. כאשר האבנים נפלו על ראשי הילדים זה מעין "עונש שקילה" (העונש למקלל ה' השווה : עונשו של נבות היזרעאלי במשפט איזבל).

שימו לב ל"מבנה" של האסונות - **מבנה צולב** לעומת תיאור העושר של איוב (פסוקים 1-5) כדי להדגיש שמדובר באסון מוחלט. **בנים** - **גמלים** - **צאן** - **בקר** ו**אתונות** < **בקר** ו**אתונות** - **צאן** - **גמלים** - **בנים**

פסוקים 20-22: איוב מקבל את הדין

20	וַיָּקָם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת מְעָלוֹ, וַיִּגְזַר אֶת רֹאשׁוֹ; וַיִּפֹּל אַרְצָה, וַיִּשְׁתַּחוּ	איוב קם, קרע את בגדו העליון [= מעשה סמלי לאות אבל], גזז את שער ראשו [= מעשה סמלי לאות אבל] והשתחוה לאלוהים בהכנעה מילה מנחה נפל מדגישה שאיוב קיבל עליו את הדין = "תיאודיצאה"
21	וַיֹּאמֶר עָרִם (בלי כלום) נִצַּתִּי מִבְּטָן אִמִּי, וְעָרִם (בלי כלום) אֲשׁוּב שָׁמָּה (לקבר) (מה שהיה לי עד היום) ה' נָתַן, וְה' לָקַח; (מה) שהשאיל לי. זה לא שלי. ולכן: יְהִי שֵׁם ה', מִבְּרַךְ (=תודה לך ה' על מה שנתת).	איוב מבין שהכל משמים. הוא שם לב לכך שזה לא "צירוף מקרים" אלא יש כאן יד מכוונת ולכן הוא מודה לה' על כך שזכה עד היום לקבל ממנו מה שקיבל. הוא אומר תודה על התקופה היפה ולא מקלל אותו בסיימה. איוב מבין שזה משמים בגלל המבנה של העונשים: ארץ-שמים-ארץ-שמים , (בידי אדם לעומת בידי כוחות עליונים-כוחות טבע) ובגלל תכיפותם-צמידותם "עוד זה מדבר וזה בא".
22	בְּכָל זֹאת, לֹא חָטָא אִיּוֹב; וְלֹא נָתַן תִּפְלָה, לְאֱלֹהִים.	למרות כל האסונות, למרות שאין לו מה להפסיד, לא חטא איוב ולא אמר דבר רע על אלוהים. אדרבא! ברך את ה' במונן החיובי של המילה "ברך". המילה "ברך" היא מילה מנחה בקטע.

פסוקים 1-6: הניסוי/ההתערבות השני/ה על גבו של איוב

1	וַיְהִי הַיּוֹם--וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְעַבַּב עַל ה'; וַיָּבֹאוּ גַם הַשָּׁטָן בְּתֹכָם, לְהִתְעַבַּב עַל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, אֵי מִזֶּה תָּבֹא; וַיַּעַן אֶת ה', וַיֹּאמֶר, מִשָּׁטַב בְּאַרְצָךָ, וּמִהִתְהַלֵּךְ בָּהּ ה' לא כועס לא מתוסכל ולא כלום...
2	וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, הֲשֵׁמֶת לְבָבְךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב-- כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּאַרְצָךָ אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יָרָא אֱלֹהִים, וְסָר מֵרָע; וְעַדְנֹו מַחְזִיק בְּתַמָּתוֹ, וְתַסִּיתָנִי בּוֹ לְבַלְעֹו חֲנָם מצד אחד "דיברה תורה בלשון בני אדם" ה' גוער בשטן כאילו פיתה/הסית את ה' לעשות משהו חסר תועלת/ללא סיבה – דבר שה' לא רצה... מצד שני, ה' מציין שהוא "עדיין" צדיק. הוא רומז לו שיתכן שיש משהו שישוב אותו?... רמז מטרים? לחילופין, גוער בו שלמרות האסונות ולמרות שאין לו מה להפסיד הוא נותר צדיק.
3	וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת ה', וַיֹּאמֶר: עֹרֵב בְּעַד עֹר, וְכַל אֲשֶׁר לֹא-אִישׁ-- יִתֵּן, בְּעַד נַפְשׁוֹ השטן ענה לה' בפתגם: עֹרֵב בְּעַד עֹר... (=אדם מוכן שיפצע את עור ידיו העיקר שלא יפצע את עור פניו כלומר מוכן לתת את הכול כדי שלא יפגעו בו עצמו). כלומר, לשיטת השטן עדיין לאיוב יש מה להפסיד ולכן נזהר מה'.
4	אִוְלָם שָׁלַח נֹא יָדְךָ, וַיַּעַ אֶל עַצְמוֹ וְאֶל בְּשָׂרוֹ-- אִם לֹא אֶל פְּנִיךָ, וַיִּבְרַח איובם שלח נא ידך, ויגע אל עצמו ואל בשרו-- אם לא אל פניך, ויברח
5	וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, הֲנֵנּוּ בְּיָדְךָ: אֵד, אֶת נַפְשׁוֹ שָׁמֶר ויאמר ה' אל השטן, הנו בידך: אד, את נפשו שמר

פסוקים 7-10: שחין פוגע גופנית באיוב, אך הוא אינו מקלל את ה'

7	וַיֵּצֵא, הַשָּׁטָן, מֵאֶת, פְּנֵי ה'; וַיִּךְ אֶת אִיּוֹב בְּשַׁחִין רָע, מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קַדְקֵדוֹ ויצא, השטן, מאת, פני ה'; ויך את איוב בשחין רע, מכף רגלו ועד קדקדו
8	וַיִּשָׁח לוֹ חֲרָשׁ, לְהִתְגַּדֵּד בּוֹ; וְהוּא, יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ הָאֲפֶר וישח לו חרש, להתגדד בו; והוא, יושב בתוך האפר
9	וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ, עַדְךָ (אֵתָהּ עַדִּיךָ) מַחְזִיק בְּתַמָּתְךָ (שׁוֹמֵר עַל שְׁלֹמוֹתֶיךָ הַדְּתִיתִי?); בְּרַח אֱלֹהִים, נָמֹת ותאמר לו אשתו, עדך (אתה עדיין) מחזיק בתמתך (שומר על שלמותך הדתית?); ברח אלהים, נמת
10	וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי, כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבִלֹת תִּדְבְּרִי-- גַּם אֵת הַטּוֹב נִקְבַּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים (שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ), וְאֵת הָרָע לֹא נִקְבַּל; בְּכֹל זֹאת לֹא חָטָא אִיּוֹב, בְּשִׁפְתָיו (וְגַם לֹא מוֹדָה) ויאמר אליה, כדבר אחת הנבילות תדברי-- גם את הטוב נקבל מאת האלהים (שהכל ממנו), ואת הרע לא נקבל; בכל זאת לא חטא איוב, בשפתיו (וגם לא מודה)

פסוקים 11-13: חבריו של איוב באים אליו לנחמו

11	וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת רֵעֵי אִיּוֹב, אֵת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלָיו, וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְקוֹמוֹ, אֲלֵיפוֹ הַתִּימְנִי וּבְלָדָד הַשׁוּחִי וְצוֹפָר הַנַּעֲמָתִי; וַיִּנְעֲדוּ יַחְדָּו, לָבוֹא לְנַחֵם לוֹ וּלְנַחֲמוֹ וישמעו שלשת רעי איוב, את כל הרעה הזאת הבאה עליו, ויבאו איש ממקומו, אליפו התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי; וינעדו יחדו, לבוא לנחם לו ולנחמו
12	וַיִּשְׂאוּ אֶת עֵינֵיהֶם מִרְחוֹק וְלֹא הִפִּירָהוּ, וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכוּ; וַיִּקְרְעוּ אִישׁ מֵעֵלוֹ, וַיִּזְרְקוּ עֹפֶר עַל רֵאשֵׁיהֶם הַשְּׂמִימָה וישאו את עיניהם מרחוק ולא הפירוהו, וישאו קולם ויבכו; ויקרעו איש מעלו, ויזרקו עפר על ראשיהם השמימה
13	וַיִּשְׁבּוּ אִתּוֹ לְאָרְצָךָ, שְׁבַעַת זְמַיִם וְשִׁבְעַת לַיְלוֹת; וְאֵין דִּבֵּר אֶלְיוֹ, דְּבַר כִּי רָאוּ, כִּי גָדַל הַכָּאָב מֵאֲד וישבו איתו לארצך, שבעת זמאימים ושבעת לילות; ואין דבר אליו, דבר כי ראו, כי גדל הכאב מאד

1 אחר-כך, פתח איוב את-פיהו, ויקלל, את-י'ומו

בהמשך: איוב מתלונן על ה' שהוא פוגע ברשעים ללא סיבה. איוב בשום שלב לא יודע על הניסוי שמתרחש מאחורי גבו ועל חשבוניו. ה' תוקף את איוב על עצם החוצפה לנסות להבין את ה'. הפער בינינו לה' גדול מהפער בין תינוק בן שנה לאינשטיין. חיי פני: "השכל יכול לזרוק שאלות רחוק יותר מאשר הוא מסוגל לדוג תשובות בחזרה". קל לשאול – למה? אבל למה?? זה לא אומר שאפשר להבין את התשובה.

מדוע גם כאשר ה' עונה לו – הוא לא מספר לו על הניסוי ומטרתו?? לכאורה זה היה מסביר לאיוב מה עובר עליו??

א) ראה את הקושי הדתי והמוסרי בעריכת ניסוי. לפי מי שרואה בכך דבר בעייתי אכן אין טעם לספר לו שה' עושה לו ניסוי בלי הסכמתו. ב) איוב לא היה מבין כיצד זה מועיל לו הויכוח/ניסוי. מתי הוא יבין?? רק כאשר הוא יראה בעצמו את התוצאות החיוביות של הניסוי – בסוף הספר. הדבר מחזק את הטענה של ה' כי לבני אדם שחיים רק 120 שנה אין לו מספיק זמן כדי ללמוד ולהבין ולראות את התמונה הכללית. (למשל, כיצד סבל עצום מוביל לטוב עצום).

הקושי הדתי בעריכת הניסוי הוא – וכי ה' היודע כל לא יודע מה יעשה איוב? **פתרון א**: לאדם יש בחירה חופשית וה' כביכול לא יודע במה האדם יבחר. **פתרון ב**: הניסוי נועד ללמד מסר/לקח – את הגדולה של מי שה' מנסה אותו – ויודע שיצליח בניסוי. (לא מנסה מי שאין לו סיכוי להצליח בניסוי).

הקושי המוסרי בעריכת ניסוי – מה היה קורה אם היה נכשל? **פתרון**: ניסוי הוא הצבת רף נוסף מעבר לחובות הבסיסיות. ההצלחה מעניקה "בונוס" אך לא פוגעת בזכויות הרגילות.

במהלך מחזורי הנאומים, כל אחד מהחברים מאשים את איוב שהוא חטא. ומנסים למצוא חטאים באיוב, כי לדעתם לא יתכן שהוא סתם סובל. לאחר שה' התגלה לאיוב, אמר לו "זה אני!!..." איוב חוזר בו מטענותיו. א) כי מבין שאי אפשר להתווכח עם ה'. ב) כי מבין שה' אכן מודע למעשיו ומגיב לטענותיו (גם אם התגובה לא מובנת לו בשכלו האנושי).

פסוקים 1-6: תשובת איוב לדברי ה'	
1	וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת-ה'; וַיֹּאמֶר. ידעת (נדעתי), כי-כל תוכל; ולא-יבצר ממך מזמנה.
2	לפי הכתיב : אתה יודע. לפי הקריא : אני יודע שאתה כול יכול, ושאינ תכנית שאינך יכול לממש חוזר על שאלת ה' (פרק ל"ח) מיהו שאינו בעל תבונה, ולכן החכמה נעלמת ממנו! (התשובה לשאלה הרטורית היא שאיוב ושאר בני האדם הם חסרי התבונה). לכן איוב מודה שאינו יכול להבין.
3	שָׁמַע-נָא, וְאָנֹכִי אֲדַבֵּר; אֲשַׁאֲלֶךָ, וְהוֹדִיעֲנִי (ל"ח 4) לשמע-אזן שמעתיך. ועתה, עיני כאתך.
4	הסיבה שאיוב סוף סוף מבין שהוא לא מבין – הסיבה למפנה היא: בעבר הכרתי אותך (=את ה') משמועה, ועכשיו אני מכיר אותך מהתגלותך אלי עד שאדם לא מגלה בעצמו את האמת שלו שום הסבר לא יניח את דעתו .
5	על-כן, אָמַס וְנַחֲמַתִּי- לכן, בגלל שנכחתי לדעת שאתה אכן שם לב אלי ומודע אלי, לכן, אני מתחרט וחוזר בי מדבריי, וגם משום שאני עפר ואפר ומי אני לעומתך? (השווה את החרטה של ה' אחרי שידע שאיוב הצליח בניסויו...)

פסוקים 7-9: נזיפת ה' ברעי איוב, ותפילת איוב למענם	
7	וַיְהִי, אַחֵר דָּבַר ה' אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה-- וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֱלִיפַז, חָרָה אַפִּי בְךָ וּבִשְׁנֵי רֵעֶיךָ-- כִּי לֹא דִבַּרְתֶּם אֵלַי נְכוּנָה , כַּעֲבָדֵי אִיּוֹב. לאחר הדיאלוג של ה' ואיוב, הוא אמר לאליפז התימני: אני כועס עליך ועל שני רעידך, משום שלא דיברתם עליי דברי אמת כדברי איוב. פירוש א : דיברתם לא נכון (שאיוב חטא) כמו שאיוב דבר לא נכון (שאינו לא עושה צדק). פירוש ב : דיברתם לא נכון (שניסיתם להבין את דרכי) בניגוד לאיוב (שידע שלא מבין). שימו לב : ה' פונה קודם לאליפז=הוא הדמות הבכירה מבין השלושה.
8	וַעֲתָה קָחוּ לָכֶם שִׁבְעָה פְרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים וְלָכוּ אֶל עַבְדֵי אִיּוֹב, וְהַעֲלִיתֶם עוֹלָה בַעֲדָכֶם, וְאִיּוֹב עַבְדִּי, יִתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם: כִּי אִם פָּנִיו אֲשָׂא, לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת עִמָּכֶם נְבִלָה כִּי לֹא דִבַּרְתֶּם אֵלַי נְכוּנָה, כַּעֲבָדֵי אִיּוֹב. ועתה קחו לכם שבעה פרים ושבעה אילים ולכו אל עבדי איוב, והעליתם עולה בעדכם, ואיוב עבדי, יתפלל עליכם: כי אם פניו אשא, לבלתי עשות עמכם נבלה כי לא דברתם אלי נכונה, כעבדי איוב.
9	וַיַּעֲשֵׂוּ, כַּאֲשֶׁר דָּבַר אֱלֹהִים ה'; וַיֵּשֶׂא ה', אֶת פְּנֵי אִיּוֹב ה' סולח להם לבקשת איוב. השינוי שחל באיוב – הוא סוף סוף מתפלל/דואג לאחרים ולא רק לבניו.

פסוקים 10-17: סופו הטוב של איוב	
10	וְהו', שָׁב אֶת שְׁבוֹת אִיּוֹב , בְּהַתְּפַלְלוֹ, בְּעַד רָעָהוּ; וַיִּסַּף ה' אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאִיּוֹב, לַמַּשְׁנָה וה', שב את שבות איוב , בהתפללו, בעד רעהו; ויסף ה' את כל אשר לאיוב, למשנה
11	וַיָּבִיאוּ אֵלָיו כָּל אַחֵיו וְכָל אַחֵי־תִיּוֹ וְכָל יָדָעֵיו לְפָנָיו, וַיֹּאכְלוּ עִמּוֹ לֶחֶם בְּבֵיתוֹ, וַיִּנְדְּדוּ לוֹ וַיִּנְחָמוּ אֹתוֹ, עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר הֵבִיֵא ה' עָלָיו; וַיִּתְּנוּ לוֹ, אִישׁ קִשְׁיָטָה אַחַת, וְאִישׁ, נֶזֶם זָהָב אַחַד ויבאו אליו כל אחיו וכל אחי-תיאו וכל ידיעיו לפניו, ויאכלו עמו לחם בביתו, וינדדו לו וינחמו אותו, על כל הרעה אשר הביא ה' עליו; ויתנו לו, איש קשיטה אחת, ואיש, נזם זהב אחד
	וְהו', בִּרְךָ אֶת אַחֲרֵית (סופו של) אִיּוֹב (יותר) מִכְּרֵאשֶׁתוֹ (מתחילתו); וַיְהִי לוֹ אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵת אֶלֶף צֹאן, וְשֵׁשֶׁת אֶלְפִים גְּמָלִים, וְאַלְפֵי צֶמֶד בָּקָר, וְאַלְפֵי אֲתוֹנוֹת. ה' בירך את איוב והעניק לו שפע כפול – שנאמר לעיל: "למשנה" (פי 2). שימו במספרים סמליים , שהם בכפולות של 2 מהמספרים בתחילת הסיפור.
	וַיְהִי לוֹ שִׁבְעָנָה בָּנִים (=14: 7 "טובים" יותר?), וְשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת ערך חייו אדם הוא אין סופי. אין דבר כזה 2 בני אדם תמורת אחד.
	וַיִּקְרָא שֵׁם הָאֶחָת יְמִימָה, וְשֵׁם הַשֵּׁנִית קַצִּיעָה; וְשֵׁם הַשְּׁלִישִׁית, קָרְן הַפֶּנֶד הרמה האיטית של הילדים היתה יותר גבוהה. בתחילת הספר אנו לא יודעים על שמות הבנות, כמו רוב הנשים במקרא, וכעת כדי לבטא את מעמדן מספרים את שמותן. השוואה : גם את שמות בנות צלפחד מספרים לנו כדי להדגיש לנו את חשיבותן. השוואה : מלכת שבא איננו יודעים את שמה אך מלך צור אנו יודעים את שמו – חירם – סימן שמבחינת התנ"ך הוא חשוב יותר מאשר מלכת שבא.
15	וְלֹא נִמְצָא נָשִׁים יְפוֹת, כְּבָנוֹת אִיּוֹב-- בְּכָל הָאָרֶץ; וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם נַחְלָה, בְּתוֹךְ אַחֲיהֶם ולא נמצא נשים יפות, כבנות איוב-- בכל הארץ; ויתן להם אביהם נחלה, בתוך אחיהם
16	וַיְחִי אִיּוֹב אַחֲרֵי זֹאת, מֵאָה וָאַרְבָּעִים שָׁנָה; וַיֹּרָא (וַיִּרְאֶה), אֶת בְּנָיו וְאֶת בְּנֵי-בָנוֹ-- אַרְבָּעָה, דְּרוֹת וַיָּמָת אִיּוֹב, זָקֵן וְשָׁבַע יָמִים וַיְחִי אִיּוֹב אַחֲרֵי זֹאת, מאה וארבעים שנה; וירא (ויראה), את בניו ואת בני-בניו-- ארבעה, דרות וימת איוב, זקן ושבע ימים
	חִי כִשְׁהוּא שָׁלֵם עִם עֲצֻמוֹ וְעִם סִיפּוֹר חִיּוֹ. שְׁהוּא מִילָא אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ/יְעוּדוֹ חי כשהוא שלם עם עצמו ועם סיפור חייו. שהוא מילא את שליחותו/יעודו

הספר מסתיים ב"סוף שמח".

השוואה: גם ספר מלכים וגם ספר דברי הימים מסתיימים בסיום שמח. ה"שמחה" במלכים/דברי הימים אמורה היתה להמעיט מהקושי לבלוע את הסוף המר של חורבן ירושלים. בספר איוב השמחה משכיחה מאיתנו את השאלה שנוותר פתוחה לכאורה – האם נוכל להבין למה אנו סובלים? התשובה היא – לא! אין לנו ראייה ארוכת טווח כדי להבין מה התועלת בסרטן/שואה/איידס/ מלחמות/פיגועים/ אסונות. **יש בסיום מסיח הדעת הזה גם עקיצה**. אנו שואלים "למה זה קורה לי?" רק כאשר אנו סובלים. אך את הטוב אנו מקבלים כמובן מאליו ואת הרע אנו משום מה לא מקבלים כמובן מאליו, למרות, שגם הטוב, וגם הרע, שניהם מובנים מאליהם, בעולם של "שמים וארץ", בעולם של "ניגודים" ו"מתחים" – "עליות ומורדות". איוב לא מתפרץ על ה' ותוקף אותו מדוע הוא מרעיף עליו כ"כ הרבה שפע. איוב לא שואל את ה' למה מגיע לו יותר מעניים/מסכנים/צדיקים אחרים. כי כשטוב לנו.. אנו לא ממש שואלים שאלות... "את הטוב נקבל ורק את הרע לא נקבל!"...

קהלת פרק א

פסוק 1: בותרת לספר קהלת (פרטים על זהות/זמן/מקום החיבור/האירוע)

1	מי הוא "קהלת"? מדוע לא כתוב "שלמה בן דוד" אלא "קהלת בן דוד"? לפי הגישה הביקורתית : אדם אנונימי שכתב ספר לכבוד שלמה המלך כדי שאנשים יקראו את הספר/ייתייחסו אליו (אך לא העז לקרוא לעצמו שלמה כי זה לא הוא). לפי הגישה המסורתית : הספר נכתב ע"י שלמה שהקהיל (אסף) אנשים ולימד אותם חוכמה.	דברי קהלת בן-דוד, מלך בירושלם
2	המילה המנחה : הבל. פירוש ריאלי : האוויר שיוצא מהפה – הוא חסר חשיבות, מתפוגג מהר ונעלם. פירוש מטאפורי : דבר זמני ולכן חסר ערך וחשיבות. בגלל הפתיח הזה/מוטו כללי זה, היו שהתנגדו להכנסת ספר/מגילת קהלת לתנ"ך. בגלל שהוא אומר שהכל הבל כולל הדברים שהוא עצמו/ה' אומר	הבל הבלים אמר קהלת, הבל הבלים הבל

פסוקים 3-11: דור הולך ודור בא, ואין חדש תחת השמש

3	שאלה רטורית : מה התועלת בכל הפעלתנות האנושית בכדור הארץ?? אמצעי ספרותי : שימוש במילת ההגזמה "כל". כאילו כלום לא חשוב.	מה-יתרון, לאדם: בכל-עמלו- שעמל , (עובד/סובל) תחת השמש
4	האנשים נולדים ומתים במעגליות/מחזוריות אנושית – ורק העולם הפיזי נצחי אמצעי ספרותי : הולך-בא = ניגודים/מעגליות = מחזוריות.	דור הולך ודור בא. והארץ לעולם עומדת
5	מחזוריות בטבע : כל יום ויום יש זריחה ושקיעה כל יום השמש מגיעה לאותה נקודה שהיתה בה אתמול אמצעי ספרותי : זרח-שקע = ניגודים/מעגליות = מחזוריות דוגמה נוספת למחזוריות בטבע: הרוח נעה הולך ושוב. הולכת וחוזרת מאותו ולאותו מקום. אמצעי ספרותי : דרום-צפון = ניגודים/מעגליות = מחזוריות	זרח השמש, ובא השמש; ואל-מקומו – שואף זרח הוא, שם
6	מחזוריות בטבע : הרוח נעה הולך ושוב. הולכת וחוזרת מאותו ולאותו מקום. אמצעי ספרותי : דרום-צפון = ניגודים/מעגליות = מחזוריות	הולך, אל- דרום , וסובב, אל- צפון ; סובב סבב הולך הרוח, ועל-סביבותיו שב הרוח
7	דוגמה נוספת למחזוריות בטבע: הנחלים זורמים לים והים הופך לגשם וחוזר חלילה ולכן הים אף פעם לא מלא לא שבע. כך הכל חוזר לקדמותו שוב ושוב ושוב לא מגיעים לסיפוק. המילים המנחות : שם ושב. מדגישים את השאיפה להגיע למקום אחר אך בסוף אתה מוצא את עצמך שוב בנקודת ההתחלה.	כל -הנחלים הלכים אל-הים, והים איננו מלא; אל-מקום, שהנחלים הלכים-- שם הם שבים , ללכת
8	התופעות החוזרות בטבע הן רבות ומעייפות כל כך, עד שאין בכוחה של שפת בני האדם לספר עליהן. העין האנושית אינה קולטת את הכול, והאוזן אינה שומעת את הכול. אפשר לפרש הפוך: שתמיד י	כל -הדברים יגיעים, לא-יוכל איש לדבר; לא-תשבע עין לראות, ולא-תמלא אذن משמע
9	האדם חש חסר אונים : מה שהיה יהיה שוב, ומה שנעשה ייעשה שוב. אין שום דבר חדש בעולם הזה. כמובן שאפשר לראות במחזוריות גם תופעה מבורכת – יציבות ווודאות. אנשים שונאים שינוי כי יש להם העדפה לדברים מוכרים!! תארו לעצמכם כל בוקר הייתם צריכים לברר באיזה בי"ס אתם לומדים כי כל לילה יש הגרלה חדשה? או כל בוקר לוודא באיזה רחוב נמצא בי"ס שלכם כי הוא היה מחליף מיקום כל יום?... או כל ערב לברר באיזה דירה אתם ישנים?	מה- שְׁהִיָּה , הוא שְׁהִיָּה , ומה-שְׁנַעֲשֶׂה, הוא שְׁנַעֲשֶׂה; ואין כל -חדש, תחת השמש
10	לפעמים מישהו אומר "הדבר הזה חדש", אך גם זה כבר היה בעבר.	יש דבר שִׁיאמר ראה-זה, חדש הוא: כָּבֵר הִיָּה לְעֹלָמִים, אֲשֶׁר הִיָּה מִלְפָּנָיו
11	הסיבה שאנשים אומרים שיש חדש בעולם היא – כי בני האדם אינם זוכרים את מה שהיה בעבר; הסיבה שאנו מתרגשים מדברים שוב ושוב כי אנו מספיקים "לשכוח" את הפעם הקודמת. אם נעשה משהו יום יום זה יצא לנו מהאף. מאכל/שיר/מפגש עם סלב – אם זה הופך ליום יומי – זה משעמם. אם אני מתרגש משהו (נשיקה/טיסה/בנג'י/עסקה-ראשונה) רק כי זה פעם ראשונה שלי – סימן שאין בזה סיבה מהותית/אמתית ל"אוויר" אם אנשים שעושים זאת עשרות פעמים כבר לא מתרגשים מזה. "שיגרה" זה לא רע... זה חושף את האמת שזה לא כזה זה... (וגם דברי הדורות הבאים לא יזכרו לבאים אחריהם	אין זכרון, לראשנים; וגם לאחרנים שְׁהִיָּה, לא-יְהִיָּה להם זכרון-- עם שְׁהִיָּה, לאחרונה

פסוקים 12-18: קהלת עוסק בחכמה ומסיק מסקנות

12	קהלת טוען שהעמדה שלו כלפי העולם לא נובעת מצרות עין או קנאה או ייאוש שהוא לא יכול להשיג מה שיש לעשירים. הוא היה במקום הזה וראה שהכל הבל (שטויות).	אני קהלת, הייתי מלך על-ישראל--בירושלם
13	קהלת טוען שאפילו לימוד "חוכמה" זה הבל. דבר מיותר שאנשים מבזבזים את זמנם ללא תועלת.	ונתתי את-לבי, לדרוש ולתור בחכמה, על כל-אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה, תחת השמים; הוא ענין רע, נתן אלהים לבני האדם--לענות בו
14	הכל זמני/בר חלוף ולכן הכל חסר חשיבות אמיתית.	ראיתי, את- כל -המעשים, שְׁנַעֲשֶׂוּ, תחת השמש; והִנֵּה הכל הבל, ויָרְעוּת רוח
15	אם יש דבר מעוות, האדם אינו יכול לתקן אותו; ויש בעולם חסרונות רבים כל כך עד שאי אפשר לספור אותם	מענות, לא-יוכל לתקן; וחסרון, לא-יוכל להמנות
16	אמרתי לעצמי: למדתי, חקרתי והחכמתי יותר מכל מלך אֲשֶׁר-לפני על-ירושלם; ולבתי לפני בירושלים, וזכיתי לדעת הרבה	דברתי אני עם-לבי, לאמר--אני הנה הגדלתי והוספתי חכמה, על כל-אֲשֶׁר-לפני על-ירושלם; ולבתי ראה הרבה, חכמה ונדעת
17	התכוונתי לחקור ולהבין את מהות החכמה, את מהות ההתמכרות להנאה (או: את מהות השיגעון) ואת מהות הטיפשות. ידעתי שגם העיסוק הזה הוא רעיון שוא שאין מקדם אותי לשום מקום חיובי/חשוב/אמיתי. הכל זה הסחות דעת – מהשאלה הכואבת – למה בכלל לחיות!!! לפי חיי פני: הסיבה שאנו שורדים כי אנו מכניסים לחיים שלנו דברים שמפחדים/מלחצים	ואֲתָנָה לבי לדעת חכמה, ודעת הוללת ושְׁכָלוֹת: ודעתי, שגם-זה הוא רעיון רוח
18	כי ככל שהאדם מרבה חכמה, הוא מוסיף פוגע בעצמו כי זה גורם לעצמו צער; וככל שהוא מוסיף ללמוד ולדעת, הוא מוסיף לעצמו כאב. "לא יודעים לא כואב" השוואה : העונש של האדם שאכל מעץ הדעת שהוא יודע/מודע שרע לו (ולא מרגיש שטוב לו כמו שחש אדם/בעל חיים שלא חושב על החיים).	כי ברב חכמה, רב-פַּעַס; ויוסיף דעת, יוסיף מְכָאוֹב

בספר קהלת **סתירות רבות שעודדו את הוצאתו מהתנ"ך**. יש טוענים שהסתירות נובעות מכתובה של אנשים שונים. ויש טוענים שאלו הם החיים של הפילוסוף. מלאי מורכבות וסתירות. רק ה' (יכול להיות) "אחד" – רק הוא חי ועושה "שלוש" (בין ניגודים) במרומיו.
ספר קהלת נגמר בתוכנה "סוף דבר הכל נשמע (נשמר בזיכרון...) (ולכן המסקנה היא) את ה' ירא ומצוות שמור כי זה כל האדם". כלומר: בסופו של יום האדם מביים לעצמו את הסרט שבו הוא חי. כדי שאדם ירגיש מאושר הוא צריך להתנהג באופן שלא יתבייש במעשיו לאחר זמן – כי הכל נשמע (ע"י ה' / בזיכרון של האדם). אדם שקיף "מהעונג הזה לעונג הבא", כמו ילד שרוף אחרי סוכריות, בבוא היום יתבייש בעצמו שהיה **עבד** לסיפוק דחפים ויצרים. אדם שישמור על מצוות = יהיה מוסרי - אוהב ה' / אוהב אדם - יחוש סיפוק עצמי – שהוא **הצליח להיות "אדם" טוב שהועיל במשהו לאנושות** ולא סתם עוד בעל חיים שבא התרבה והלך ללא השארת כל חותם מהותי/משמעותי אחריו (=לכן מסיים את הספר בהמלצה להשאיר אחריו בעולם/לעולם ספר (או לפחות סיכום)... או תקציר...))

מדרש תמונה: האם המאייר תופס את "הרע" בעולם כמו איוב (הכל לטובה)? כמו קהלת (הכל הבל/זמני)? גם וגם?!...

